

ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

เมธิกา พวงแสง^{1*} เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ²

Beliefs and Faith Encouraging Tourism in Phatthalung Province

Maythika Puangsang^{1*} Penpim Phuangsuan²

Received 02/08/2023 Revised 09/10/2023 Accepted 24/10/2023

<https://doi.org/10.60101/jla.2023.4.2.3287>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอกิจกรรมความเชื่อ ความศรัทธา กับการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงให้เกิดแรงจูงใจและเกิดแรงผลักดันในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้กระบวนการศึกษาอิงพื้นที่ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดพัทลุง แต่ไม่ได้อาศัยศึกษาในพื้นที่วิจัยที่ต้องอาศัยปรากฏการณ์อันสำคัญ (grounded theory) เป็นการวิจัยเอกสารสำคัญ ดังนั้นการพบข้อมูลต่าง ๆ จึงใช้หลักการแบ่งเป็นหมวดหมู่ด้วยเทคนิคการจัดกลุ่มร่วมกับเทคนิคการจำแนกประเภท

ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อ ความศรัทธา ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ความเชื่อและศรัทธาที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ โนราโรงครุวัดท่าแค ซึ่งกลายเป็น soft power ของพัทลุง 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญ คือ วัดเขาอ้อ มีชื่อเสียงเลื่องลือในเรื่องของไสยเวทย์ด้วยที่มาของมือปราบแดนใต้ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช หรือ ขุนพันธ ตำนานจอมขมังเวท และเกจิอาจารย์ด้านไสยเวทย์พิธีกรรมต่าง ๆ 3) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา คือ พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว ซึ่งตามความเชื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จากความเชื่อความศรัทธาทั้ง 3 ประเภท นำไปสู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อและความศรัทธา หรือการท่องเที่ยว "มูเตลู" ที่สร้างรายได้หมุนเวียนมหาศาลในพื้นที่ และทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการพัฒนาเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ และความศรัทธา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนอกเหนือจากปัจจัยภายในที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธาภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อความคิดและการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ความเชื่อ ความศรัทธา

¹ หมดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Department of General Education, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail: maythika.p@rmutp.ac.th

² วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา กรุงเทพฯ

College of Management, University of Phayao, Bangkok, Thailand

E-mail: penpim.ph@up.ac.th

* corresponding author e-mail: maythika.p@rmutp.ac.th

Abstract

This research aimed to study and present the activities related to beliefs, faith, and tourism in the province of Phatthalung. It sought to establish their connections that could inspire and motivate tourists in their travel experiences. A qualitative approach, which involves reviewing literatures, and related research was employed. An area-based observational method without direct participation was used to collect data. The research area was Phatthalung province. However, it did not rely on grounded theory but instead focused on document analysis. Therefore, the collected data was categorized by using grouping and classification techniques.

The findings revealed that beliefs and faith in the province of Phatthalung were categorized into three types: 1) Beliefs related to sacred objects, such as the Nokarongkru and the Tha Kae Temple, that have become soft power for Phatthalung province, generating significant revenue in the area, 2) Beliefs associated with gurus or important individuals, such as the famous Wat Khao Or, known for its mystical powers, and figures like Pol. Lt. Col. Khun Phan Rak Chatched, the legend of a powerful magician, along with various guru-related rituals. These beliefs and faith have transformed Wat Khao Or into a pilgrimage site filled with strength, mysteries, and wonders, and 3) Beliefs related to religious concepts, such as the Phra Borom That Chedi at Wat Khian Bang Kaew, which was considered a sacred area. These beliefs and faith have turned Wat Khian Bang Kaew into a significant tourist destination in Khao Chaison District, Phatthalung province. The beliefs and faith in these three categories contributed to the promotion of belief and faith-based tourism, known as "Mutelu", which could generate high income and stimulate the economy in Phatthalung province. This was particularly evident during significant events related to beliefs and faith, which attracted more tourists each year. Relevant organizations should focus on the physical development of sacred sites and improve access routes to these tourist destinations. Belief-based tourism also provided tourists with knowledge linked to the history of these places, which was an external factor attracting travelers who valued historical significances, in addition to the internal factors influenced by personal beliefs and faith that impacted travel decisions.

Keywords: Tourism in Phatthalung Province, belief, faith

บทนำ

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ผู้คนมีแรงจูงใจในการออกเดินทางที่แตกต่างกัน เช่น บางคนออกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนให้ร่างกายสบายใจ บางคนเพื่อออกแสวงหาความรู้ในสิ่งที่อยากรู้อยากเห็น หรือออกเดินทางตามความเชื่อศรัทธาหรือการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวล้วนแต่ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ หนึ่งในกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมคือการเดินทางท่องเที่ยวตามความเชื่อและศรัทธา “ความเชื่อ ความศรัทธา” เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าได้ แต่เมื่อมีการนำมาผสมผสานกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อการท่องเที่ยวสามารถหลอมรวมเข้ากับ ความเชื่อ ความศรัทธา จนกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวสายมูเตลูหรือการท่องเที่ยวสายมู” ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยือนยังแหล่งท่องเที่ยว

รวมถึงสามารถต่อยอดไปสู่การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีและนำไปสู่ความยั่งยืนทางวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นโมเดลของการฟื้นฟูเศรษฐกิจในพื้นที่ที่สามารถนำไปพัฒนาในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศไทยได้ ทั้งนี้ ศาสนาและความเชื่อเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในทุกสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือกำหนดพฤติกรรมกรรมการกระทำตลอดจนความคิด เพื่อให้มนุษย์สามารถติดต่อกับความเหนือธรรมชาติได้ ดังนั้น การกระทำของมนุษย์ส่วนใหญ่จึงออกมาในรูปแบบของการอ้อนวอน การร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยบดเป่าความชั่วร้ายหรือเลวร้ายออกจากตนเอง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติที่มนุษย์จะเสาะแสวงหาสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ เพื่อให้ได้สัมผัสกับพลังเหนือธรรมชาติ (ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา, 2561) ซึ่งพลังของความเชื่อความศรัทธาอันวันยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มจนได้รับการขนานนามนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ว่าเป็นสายมู ไม่เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น แต่ยังกระจายความนิยมไปยังนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกด้วย จนอาจเรียกได้ว่า พลังแห่งความเชื่อความศรัทธาหรือพลังแห่งมูเตลูเป็น Soft Power อย่างหนึ่งของไทย เป็นจิตวิทยาสังคมที่สามารถนำไปสู่การสร้าง Soft Power ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวคิดใหม่สำหรับการท่องเที่ยวที่เกิดจากความเชื่อ ความศรัทธา อันจะนำไปสู่การส่งเสริมเศรษฐกิจของคนในชุมชนและการสร้างรายได้ในพื้นที่

การท่องเที่ยวเชิงความเชื่อความศรัทธาที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย เช่น คำชะโนด ตำนานป่าลี้ลับ ที่เล่าต่อกันมาในเรื่องของตำนานผีจ้ำงหนั่ง ซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่ของวัดศรีสุทโธ หรือ วัดป่าคำชะโนด ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยมีความเชื่อว่าสถานที่ที่มีความเชื่อที่เชื่อมโยงกับพญานาค ซึ่งคนในพื้นที่เชื่อกันว่าป่าคำชะโนดแห่งนี้เป็นดินแดนของพญานาค เป็นป่าศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ อารมณ์ และเป็นเกาะลอยน้ำ เดิมทีมีเรื่องราวความเชื่อที่ว่าเกาะคำชะโนดไม่เคยจมน้ำ เพราะมีพญานาคคอยปกปักรักษาอยู่ มีนักเสี่ยงโชคและผู้แสวงบุญมากมาย รวมถึงนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศที่เดินทางไปเยือนเพื่อกราบสักการะและนำบายศรีมาถวายศาลพ่อปู่ศรีสุทโธและแม่ย่าปทุมมาเพื่อขอพรด้านโชคลาภและหน้าที่การงาน รวมไปถึงมีการทำพิธีวงสรวง แก้วกัน ซึ่งกระแสแห่งความเชื่อ ความศรัทธานี้สามารถสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจให้แก่คนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งความเชื่อของแต่ละบุคคลทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ ความศรัทธา เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยก่อนหน้านี้นี้ ถ้าจะกล่าวถึงพลังแห่งความเชื่อ ความศรัทธา ในมุมมองความสำเร็จของการท่องเที่ยว เช่น ประเทศพม่าซึ่งสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ ความศรัทธาได้อย่างเป็นอย่างดี มีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่เดินทางไปท่องเที่ยวพม่าตามความเชื่อและศรัทธา ไปสักการะบูชาขอพรตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำคัญ ๆ ในพม่า เช่น การขอพรเจดีย์ชเวดากอง พระธาตุนรินทร์แขวน การร่วมพิธีมูเตลูขอพรจากเทพเทพทันใจ พิธีล้างพระพักตร์พระมหาเมษมนี เป็นต้น

พัทลุง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรด้านชายฝั่งทะเลอ่าวไทยทางตะวันออกของประเทศไทย เป็นจังหวัดเมืองรองตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีศักยภาพสูง อุดมไปด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และก่อนสถานการณ์โควิด 19 การท่องเที่ยวพัทลุงได้ขยายตัวเติบโตมากขึ้น แต่หากพิจารณาจะพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ด้วยความสำคัญที่กล่าวมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงได้นำเสนอบทความเรื่อง ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านความเชื่อ ความศรัทธา ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อนำเสนอกิจกรรมความเชื่อ ความศรัทธา ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านความเชื่อ ความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์และวิวัฒนาการด้านความเชื่อ ซึ่ง ภิริมา วิธาสถิติย์กุล และพระมหาจิรฉัตร จิรเมธี(โลละลุน) (2558) นำเสนอแนวคิดความเป็นมาของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของ เทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด พายุฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาตภัยต่าง ๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มี อำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมหรือศาสนาเกิดขึ้น และกลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้ (2526) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริง หรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผล หรือหลักวิทยาศาสตร์ใด ๆ คนที่เชื่อในฤกษ์ยามก็จะถือว่า วันเวลาการโคจรของดวงดาวจะก่อให้เกิดผลต่อตัวมนุษย์ คนที่เชื่อเครื่องรางของขลังก็มีความยึดมั่นว่า เครื่องรางของขลังให้คุณให้โทษแก่ตนได้จริง ตัวอย่างของความเชื่อ ได้แก่ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ของขลัง ผีสาง นางไม้ ความเชื่ออำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหล่านี้ เป็นต้น สำหรับความเชื่อของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์ คือ ความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ มนุษย์เกิดมาลิ้มตาในโลก สิ่งแรกที่มนุษย์ได้เห็นได้สัมผัส ก่อนสิ่งอื่นคือธรรมชาติรอบตัวมนุษย์และธรรมชาติต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ดวงดาว แม่น้ำลำธาร ต้นไม้ พายุพัดฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด มนุษย์เชื่อว่าธรรมชาติเหล่านั้นมีตัวตน มีอำนาจพิเศษและสามารถก่อให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงเกรงกลัวและกราบไหว้ ดังนั้น การนับถือธรรมชาติจึงนับเป็นขั้นแรกแห่งความเชื่อของมนุษย์

2. ความเชื่อในคติถือผีสาง เทวดา วิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่น มนุษย์มีความสงสัยว่าความมืด ความสว่าง ความหนาว ดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ฟ้าผ่า แม่น้ำ แม่น้ำภูเขาและต้นไม้ใหญ่ที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่าง ๆ ในตัวธรรมชาติเหล่านั้น และมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้าง รูปมนุษย์บ้าง หรือรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์บ้าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่นางเรือ และเทพารักษ์ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อบูชาธรรมชาติเหล่านั้นซึ่งมีอำนาจจะไต่อย่างหนึ่งสิ่งสถิตอยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นได้นั้น เรียกว่า เจตภูตหรือวิญญาณ เจตภูตที่มีอำนาจทำความทุกข์ให้เกิดขึ้น อาจเป็นมารร้าย หรือ ผีสางอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่นำความสุขมาให้อาจเป็นเทวะประเภทใดประเภทหนึ่ง และในขั้นนี้เจตภูตที่ทรงอำนาจสถิตอยู่ในธรรมชาตินั้น ๆ อาจแบ่งออกได้อีกเป็น 3 ลำดับแห่งวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ (เสฐียร พันธรั้ง, 2524) ดังนี้

2.1 เริ่มจากธรรมชาติแต่ละอย่างก่อน แล้วกว้างออกไปถึงธรรมชาติทุกอย่างในโลก โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งในโลกมีวิญญาณสถิตอยู่

2.2 เชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นมีอำนาจไปแต่ละอย่าง อาจบันดาลความดีความชั่ว ความสุข และความทุกข์ให้แก่มนุษย์ได้แต่ละอย่างตามอำนาจและความกรุณาที่มีอยู่วิญญาณ เหล่านี้ต้องมีรูปร่าง แต่ไม่สามารถเห็นได้

2.3 เริ่มสร้างขึ้นด้วยความนึกคิดของตนเองภาพที่ตนนับถือเรียกว่าพระเจ้าหรือเทพเจ้าหรือผีบางเทวดาก็ตาม เกิดขึ้นมาแต่ครั้งนั้น ความเชื่อเช่นนี้เป็นมูลเหตุอีกประการหนึ่งของศาสนา นักปราชญ์ในสังคมมนุษย์โบราณเรียกความเชื่อนี้ ว่าเป็นว่าวิญญาณหรือเจตมุต

3. ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ มารดา บิดา ปู่ย่า และตายายที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ไปไหน ยังคงอยู่เพื่อปกป้องรักษาดูแล บุตรหลานของพวกเขา ทำให้เกิดการบูชาวิญญาณ บรรพบุรุษ โดยสังเกตตัวอย่างได้ว่าการบังสุกุลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วของคนไทย และการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของคนจีน

4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ความคิดของมนุษย์ได้พัฒนาติดต่อกันมาจากความคิดเรื่อง สร้างภาพเทพเจ้าตาม มโนคติของตน โดยคิดเห็นว่ามีธรรมชาติอย่างไร และธรรมชาติอย่างไรมีอำนาจสูงต่ำกว่ากันอย่างไร บางพวกเชื่อว่าพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด บางพวกเชื่อว่าพายุฟ้าเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บางพวกเชื่อว่าพระจันทร์เป็น เทพเจ้าสูงสุดกว่าเทพเจ้าองค์ใด เทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจลดหลั่นกัน และมีหน้าที่แตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการ ศึกษาวิจัยโดยสรุป ดังนี้

การศึกษาเอกสารด้วยการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้กระบวนการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วยการสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วม พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดพัทลุง แต่ไม่ได้อาศัยศึกษาในพื้นที่วิจัยที่ต้องอาศัยปรากฏการณ์อันสำคัญ (grounded theory) เป็นการวิจัยเอกสารสำคัญ ดังนั้น การพบข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้หลักการแบ่งเป็นหมวดหมู่ด้วยเทคนิคการจัดกลุ่ม ร่วมกับเทคนิคการจำแนกประเภท

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารเป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกการวิเคราะห์เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยจะทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถใช้เป็น ข้อมูลในการศึกษาความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธาใน พื้นที่จังหวัดพัทลุง แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตจาก การเข้าร่วมกิจกรรมมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตซึ่งไม่อาศัยปรากฏการณ์สำคัญ และหลักการแบ่งเป็นหมวดหมู่ด้วยเทคนิคการจัดกลุ่ม ร่วมกับเทคนิคการจำแนกประเภท พบว่า กิจกรรมความเชื่อความศรัทธาในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) ความเชื่อที่เกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2) ความเชื่อที่เกี่ยวกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญ และ 3) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

โนราโรงครู soft power ของพัทลุง ซึ่ง Nye (2004) ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของ Soft Power ประเด็นหนึ่งว่า ประกอบด้วยวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ และยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียน “โนรา” เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม และโนราโรงครูสามารถดึงดูดผู้คนและสร้างรายได้หมุนเวียนมหาศาล ในช่วงเวลาไม่กี่วันที่มีการจัดงาน พัทลุงมีความเชื่อ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในเรื่องของกิจกรรมสืบสานศิลปถิ่นโนรา ซึ่งมี 3 กิจกรรมหลักใน 3 อำเภอ ได้แก่

1. พิธีกรรมโนราโรงครุ วัดเขียนบางแก้ว ณ วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว อำเภอลำปลายสมันต์
2. พิธีกรรมโนราโรงครุวัดท่าแค ณ วัดท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง
3. พิธีกรรมโนราโรงครุเข็ดชุมชนอุปกัมภันรกร ณ วัดพิกุลทอง อำเภอกวนขนุน

โนราห์ เป็นศิลปะและวัฒนธรรมไทยพื้นเมืองของภาคใต้ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อปี 2564 ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ สำหรับโนราห์เป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนภาคใต้มานานจนถึงปัจจุบัน มีกระบวนการการเลือกสรร การเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นศิลปะการแสดงที่มีแบบแผนในการร่ายรำและขับร้องที่งดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีดนตรีที่ไพเราะเป็นลูกคู่ เล่นรับ-ส่งตลอดการแสดงโนราในแต่ละช่วง โดยผู้รำโนราจะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ทำด้วยลูกปัดหลากสี สวมปีกหางคล้ายนก เทร็ดทรงสูง ต่อเล็บยาวที่ทำด้วยโลหะคู่อ่อนช้อยงดงาม การแสดงโนราเป็นที่นิยมและถือปฏิบัติแพร่หลายในชุมชนรอบ ๆ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา “โนราโรงครุ” ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นชีวิตและจิตวิญญาณ ของพี่น้องชาวปักษ์ใต้โนราโรงครุ เป็นพิธีอัญเชิญครูหรือบรรพบุรุษโนรามายังโรงพิธีเพื่อรับการเช่นสังเวททำพิธี ไหว้ครูอันเป็นการแสดงความกตัญญูทวาทิตาต่อครูหมอโนรา(ครูโนรา) และตายายโนรา(บรรพบุรุษ) เมื่อเชื้อเชิญวิญญาณครูมาเข้าทรงหรือ “ลง” มายังโรงพิธีจึงเรียกพิธีนี้ว่า “โนราลงครุ” หรือ “โนราโรงครุ” (Art of Traveler, 2559) พิธีกรรมต่าง ๆ ของโนราโรงครุล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อและความศรัทธาของลูกหลานชาวปักษ์ใต้ ซึ่งโนราโรงครุมีการกระทำกันทั่วไปในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้โดยจัดเป็นโรงครุประจำปีหรือโรงครุเพื่อแก่นบน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ที่ยังคงปรากฏเด่นชัดและเป็นโนรา โรงครุใหญ่และสำคัญประจำปีและยังคงรูปแบบพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด (ปิ่น บุตรี, 2557) สำหรับการแสดงโนราโรงครุที่ยิ่งใหญ่และน่าสนใจ คือ โนราโรงครุวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยจัดขึ้นในวันพุธสัปดาห์ที่ 2 เดือน 6 ของทุกปี ซึ่งลูกหลานครูหมอโนรา ตายายโนราที่อยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ หลังไหลมาจากทุกหัวสารทิศเพื่อมาบูชาครูตามความเชื่อของผู้มีเชื้อสายโนรา ซึ่งต่างเชื่อกันว่าวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงนั้นเป็นจุดกำเนิดมโนราห์ครูหมอ ตายาย โนรา ยังเฝ้ามองและเฝ้ารอลูกหลานอยู่ที่นั่นในทุก ๆ ปี เมื่อลูกหลานเชื้อสายโนรามานานี่จะเข้าไปจุดธูปเทียนบอกกล่าวต่อรูปเคารพอนุสรณ์ศรัทธาโดยเชื่อกันว่าเป็นต้นกำเนิดของโนรา เมื่อจุดธูปเทียนแล้วก็จะทำการเชิญครูบาอาจารย์ของใครของมันมาประทับร่างหรือที่เรียกกันว่า “เข้าทรง” ซึ่งแต่ละคนจะแสดงอาการท่าทางที่แสดงออกแตกต่างกันออกไป บางคนร้องไห้ บางคนเปลี่ยนเป็นคนแก่หลังงอ เดินไม่ไหวต้องมีคนคอยพยุง บางคนออกทำร้ายรำหรือสำแดงฤทธิ์ต่าง ๆ เช่น การปีนป่ายโรงครุจนถึงกับต้องเชิญลง ทั้งนี้ หากผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมงานหรือร่วมชมโนราโรงครุวัดท่าแค อาจค่อนข้างตกใจกับสิ่งที่ได้พบเห็น แต่เป็นภาพที่คุ้นตาและคุ้นเคยสำหรับลูกหลานโนรา ทั้งนี้ทั้งนั้นทุกร่างทรงก็ไม่ได้มีพิษมีภัยแก่ผู้ใดเลย

ภาพที่ 1 พิธีแก้บน โนราโรงครุวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
ที่มา: Travel360 travel around the direction (2023)

ภาพที่ 2 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในงานโนราโรงครุวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
ที่มา: Travel 360 travel around the direction (2023)

2. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญ

พิธีแห่ว่าน 108 กิณข้าวเหนียวดำ “วัดเขาอ้อ” ซึ่งสำนักตักศิลาหนึ่งเดียวในประเทศไทย

เมื่อมีการกล่าวถึงเรื่องไสยเวทย์ วิชาอาคม คงกระพันแห่งแดนใต้ วัดเขาอ้อ สำนักตักศิลาไสยเวทย์และเวทมนตร์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงความเชื่อศรัทธาที่เต็มไปด้วยความเข้มขลัง ลึกลับ และน่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง นอกจากนี้วัดเขาอ้อยังมีชื่อเสียงเลื่องลือในเรื่องของไสยเวทย์ด้วยที่มาของตำราฝีมือปราบแดนใต้ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช หรือ ขุนพันธ์ ตำนานจอมขมังเวท เมืองนครศรีธรรมราช กับการเป็นศิษย์เอกสำนักตักศิลาเขาอ้อ (MCOT DIGITAL, 2566)

“แห่ว่านยาหรืออาบว่น” เป็นพิธีทางไสยศาสตร์ชั้นสูงของทางสำนักวัดเขาอ้อ หรือบางท่านอาจจะเรียกว่าวัดพระอาจารย์ขลัง วัดเขาอ้อ เป็นวัดเก่าแก่โบราณวัดหนึ่งที่มีความสำคัญทางด้านศิลปะและโบราณคดีตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ชาวพัทลุงเชื่อกันว่าเป็นวัดที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีชื่อเสียงทางด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์มาตั้งแต่โบราณกาล นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีเจ้าอาวาสสืบต่อกันมา หลายรูปเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องไสยศาสตร์ วิชาการ เวทมนตร์และคาถาต่าง ๆ จึงได้รับการรักษาถ่ายทอดสืบต่อกันมาได้ขาดสาย จนเป็นที่เลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของวัดเขาอ้อที่นิยมใช้ประกอบพิธีกรรม ที่สำคัญมีอยู่ 4 พิธีคือ

1. พิธีเสกवानให้กิน ทำโดยการนำวานที่เชื่อว่ามีสรรพคุณทางด้านอายุยงคงกระพัน มาลงอักขระเลขยันต์แล้วนำไปปลุกเสกด้วยยาตามหลักไสยศาสตร์หลังเสร็จพิธีจะนำมาแจกจ่ายให้กิน

2. พิธีหุงข้าวเหนียวดำ ทำโดยนำเครื่องยาสมุนไพร หรือวานต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 108 ชนิด มาต้มเอาน้ำยาใช้หุงกับข้าวเหนียวดำ เมื่อข้าวเหนียวสุกแล้วนำไปเข้าพิธีปลุกเสก ก่อนนำมาบ้อนให้กิน

3. พิธีเสกน้ำมันงาดิบ ทำโดยใช้น้ำมันงาดิบหรือน้ำมันยางแดงผสมวาน พระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีนั่งบริกรรมคาถาจนน้ำมันแข็งตัว แล้วจึงนำมาบ้อนให้กิน

4. พิธีแห้ววานยา ทำโดยให้ผู้ต้องการเข้าประกอบพิธีกรรม ลงไปนอนแช่ในน้ำวานยาที่ได้ปลุกเสกตามหลักไสยศาสตร์จากพระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมแห้ววานยา เป็นพิธีกรรมชั้นสูงของวัดเขาอ้อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ศิษย์วัดเขาอ้อถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่นิยมประกอบพิธีปีละ 2 ครั้ง คือ เดือน 5 และเดือน 10 เดิมที่เป็นวิธีการใช้วานยาสำหรับรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น โรคผิวหนัง กลาก เกื้อน และโรคคันต่าง ๆ เพราะในอดีตชาวบ้านมักจะเป็นโรคผิวหนังกันมาก ซึ่งต้องรักษาด้วยการอาบวานยาสมุนไพร ถ้าไม่หายก็ต้องทำการแห้ววานโดยการนอนแช่ในรวานยาทั้งตัวเพื่อให้ยาสมุนไพรซึมเข้าไปในเนื้อหนัง ซึ่งต่อมาผู้คนที่แห้ววานยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคผิวหนังเกิดอายุยงคงกระพัน พันแทงไม่เข้าเกิดขึ้น จึงเกิดเสียงลือลือออกไปกลายเป็นว่าเพราะวานยาที่แห้วทำให้อายุยงคงกระพันชาวบ้านจึงพากันไปแห้ววานยาที่วัดเขาอ้อจึงทำให้วัตถุประสงค์ของการแห้ววานยาจึงเปลี่ยนไปจากเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บกลายเป็นเพื่อให้อายุยงคงกระพันด้วย

ในสมัยก่อนพิธีแห้ววานยา ได้ประกอบพิธีกรรมกันภายในถ้ำฉัตรต้นตซึ่งภายในถ้ำนั้นจะมีอ่างใหญ่ติดอยู่กับพื้นถ้ำด้านซ้าย อ่างแห้ววานยานี้มีลักษณะยาวรีคล้ายอ่างอาบน้ำแต่เป็นการขุดเจาะลงในแผ่นดินของถ้ำ ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 พระอาจารย์ปาน ปาลธัมโม อดีตเจ้าอาวาสวัดเขาอ้อ (พระอาจารย์ปาน มรณภาพเมื่อปี พ.ศ. 2520) ได้สร้างรางรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ก่อด้วยอิฐโอบปูนขนาดความกว้าง 215 เซนติเมตร สูง 65 เซนติเมตรตั้งอยู่บนบริเวณเชิงเขาอ้อ หน้าถ้ำไทร นอกจากนี้ยังเคยมีการบันทึกเอาไว้ด้วยว่านอกจากการแห้ววานยาที่วัดเขาอ้อแล้วในสมัยพระอาจารย์ปาน ปาลธัมโม ท่านได้รับนิมนต์ไปประกอบพิธีแห้ววานยาให้กับตร.ไมตรี บุญสูง ที่จังหวัดภูเก็ตโดยใช้ลำเรือมาทำเป็นอ่างแห้ววานยา เมื่อปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นการประกอบพิธีแห้ววานยาครั้งสุดท้ายของวัดเขาอ้อ

3. ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา

พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ วัดเขียนบางแก้ว

วัดเขียนบางแก้ว ตั้งอยู่เลขที่ 42 บ้านบางแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เป็นวัดที่มีมา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษนับพันกว่าปีมาแล้วซึ่งมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเช่น พระธาตุเจดีย์ ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รูปปั้นพระนางเลือดขาว แม่ทวดวัดเขียนบางแก้ว หลักเมืองพัทลุงเก่า บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วิหารถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พิพิธภัณฑสถานของชาติวัดเขียนบางแก้ว พระแก้วคู่ลาศรีมหาโพธิ์ โบสถ์ พราหมณ์ พระสองพี่น้อง ฯลฯ จากความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบริเวณวัดเขียนบางแก้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความผูกพันอยู่กับวัดเขียนบางแก้วโดยตรงทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรมและความศรัทธา ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่มีบริบทของศิลปะโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่เป็น มรดกของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสถาปัตยกรรมอันล้ำค่า เพื่อให้ชาวพัทลุงได้สักการบูชา และนำมาศึกษา เรียนรู้ในท้องถิ่นชุมชนที่ตนอาศัยอยู่และเรียนรู้คุณค่าประวัติความเป็นมาในอดีต ซึ่งผู้คนในสมัยนั้นได้นิยามความหมายของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน และพิธีกรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, 2563) นิมิตรชัย ชูบุ, เก็ดถวา บุญปราการ และปัญญา เทพสิงห์ (2559) ได้นำเสนอความเชื่อ ความศรัทธาไว้ในงานวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ในส่วนที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุซึ่งเป็นที่เคารพเชื่อถือ ศรัทธา ซึ่งถูกสร้างขึ้นในวัดเขียนบางแก้ว เพื่อให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

มีผู้คนมาเคารพกราบไหว้และมีการทำพิธีกรรมทุกปีโดยมีอัตลักษณ์ของวัดเขียนบางแก้วที่สำคัญ พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว มีการประกอบสร้างเพื่อให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยกระทำการผ่านตำนานที่มีการบอกเล่าจากรุ่นบรรพบุรุษจนกระทั่งถึงกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดเขียนบางแก้วมาหลายช่วงอายุคน คือ พระบรมธาตุเจดีย์ มีตำนานพื้นเมืองกล่าวว่า เจ้าพระยาภูมราภิบาลกับพระนางเลือดขาว เป็นผู้สร้างเสร็จแล้วให้จารึกเรื่องราวการก่อสร้างลงบนแผ่นทองคำเรียกว่า เพลาวัด สร้างเสร็จ เมื่อปี พ.ศ. 1492 ต่อมาในปี พ.ศ. 1493 เจ้าพระยาภูมราภิบาลและพระนางเลือดขาวได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากเกาะลังกา มาบรรจุไว้ในพระมหาธาตุเจดีย์ เพลานางเลือดขาวหรือบางท่านเรียกว่า เปลาเมืองสทิงพระ กล่าวว่า เจ้าพระยาภูมราภิบาลเจ้าเมืองสทิงพาราณสีได้สร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นไว้ที่วัดเขียนและวัดสทิงพระ เมื่อประมาณปี พ.ศ.1542

ความเชื่อและศรัทธาผ่านพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว คือ ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นงานประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล ผ้าที่นำขึ้นมาใช้แห่เรียกกันว่า "ผ้าพระบฏ" เป็นหนึ่งในเครื่องบูชาพระพุทธเจ้าของชาวพุทธทั่วโลก ตั้งแต่สมัยพุทธกาลในอินเดีย ที่มีตำนานการเขียนภาพว่า พระเจ้าอชาตศัตรูทูลขอพระพุทธฉายจากพระพุทธเจ้าเพื่อสักการบูชาแทนพระองค์ และพระพุทธองค์ได้ประทานพระพุทธฉายประทับบนผืนผ้าผืนหนึ่งพร้อมการบรรยายด้วยสีต่าง ๆ ผ้าที่นำขึ้นห่มพระธาตุ มักจะนิยมใช้สีเหลือง หน่วยงานองค์กรพุทธศาสนิกชนคนใดต้องการห่มผ้าพระธาตุ จะเตรียมผ้าขนาดความยาวตามความต้องการของตน หากใครต้องการทำบุญร่วมด้วยก็จะบริจาคเงินสมทบ แต่ผ้าห่มพระธาตุผืนพิเศษ จะเขียนภาพพุทธประวัติทั้งผืนยาว โดยสถานศึกษาในจังหวัดพัทลุง และมักจะมีกลองยาวนำหน้าขบวน ซึ่งบรรเลงจังหวะที่ครึกครื้น เพื่อช่วยให้เดินสะดวก ขบวนแห่ผ้าขึ้นธาตุจะยื่นแถวเรียงเป็นริ้วขบวนยาวไปตามความยาวของผืนผ้า ทุกคนทูลบูชาพระบฏและผ้าห่มพระธาตุไว้เหนือศีรษะ ทั้งนี้เพราะเชื่อกันว่าผ้าพระบฏเป็นเครื่องสักการะพระพุทธเจ้า จึงควรแก่การบูชาจะถือไว้ในระดับต่ำกว่าศีรษะไม่ได้โดยเด็ดขาด วิธีการถวายผ้าพระบฏ เมื่อขบวนแห่ผ้าขึ้นธาตุถึงวัดพระมหาธาตุเจดีย์เขียนบางแก้วแล้ว จะทำพิธีถวายผ้าพระบฏเพื่อเป็นพุทธบูชา โดยมีประธานกล่าวนำผู้ร่วมขบวนว่า ตามพร้อมกัน การนำผ้าขึ้นห่มพระธาตุ หลังจากทุกคนกล่าวถวายผ้าพระบฏเรียบร้อยแล้ว จะแห่ทักษิณาวัตรรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ 3 รอบ แล้วนำผ้าขึ้นห่มพระบรมธาตุเจดีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ของวัดนำผ้าขึ้นโอบรอบพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งความเชื่อที่เกี่ยวข้องการได้ห่มบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการได้ห่มผ้ารอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ เปรียบกับได้การบูชาองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และจะได้กุศลแรงตายไปจะได้เกิดเป็นนางฟ้าหรือเทวดา (จำเริญ เรื่องหิรัญ, 2564)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยกิจกรรมความเชื่อความศรัทธาในจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 1) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญ และ 3) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา

1.1 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โนราโรงครุ ซึ่งโนราได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกและช่วงเทศกาลโนราโรงครุวัดท่าแคสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนมหาศาล ในช่วงเวลาไม่กี่วันที่มีการจัดงาน ทั้งนี้ พัทลุงมีความเชื่อเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในเรื่องของกิจกรรมสืบสานศิลปถิ่นโนรา ช่วงเทศกาลจะเป็นการรวมลูกหลานโนราจากทั่วสารทิศ ณ วัดท่าแคแห่งนี้

จากความเชื่อและศรัทธาโนราโรงครุวัดท่าแค กลายเป็น soft power ของพัทลุง ที่สร้างรายได้หมุนเวียนมหาศาลในพื้นที่ โนราโรงครุวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ซึ่งจัดขึ้นในวันพุธสัปดาห์ที่ 2 เดือน 6 ตามเดือนจันทรคติของทุกปี ซึ่งจะมีผู้คนเดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยโนราโรงครุวัดท่าแคถือว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีการสืบทอดต่อกันมายาวนานของผู้ที่เป็นศิลปินโนรา ผู้ที่นับถือครูหมอโนรา และความสำคัญยิ่งต่อลูกหลานโนราในจังหวัดพัทลุง ทั้งนี้ ลูกหลานโนรามีความเชื่อกันว่าที่วัดท่าแค เป็นต้นกำเนิดโนราแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นสถานที่ที่มีการจัดพิธี

"โนราโรงครู" ซึ่งจะมีพิธีอัญเชิญครูหรือบรรพบุรุษโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเซ่นสังเวย การทำพิธีไหว้ครู การแสดงความกตัญญู และนอกจากนี้ยังมีการทำพิธี "ครอบเทริด" หรือ "ผูกผ้าใหญ่" แก่โนรารุ่นใหม่ รวมไปถึงพิธีแก้บนสำหรับผู้ที่ได้บนบานไว้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จและสมหวังในสิ่งที่ตนเองต้องการ พิธีเหยียบเสนาหรือการรักษาตามวิถีของโนรา และพิธีแทงเข้ในวันสุดท้ายของกิจกรรมโนราโรงครู กิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นจุดสำคัญของจังหวัดพัทลุงที่ดึงดูดทั้งลูกหลานโนราและนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนพัทลุงได้เป็นอย่างดี และได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังแห่งความเชื่อ ความศรัทธา ที่สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนมหาศาลในช่วงที่มีกิจกรรมโนราโรงครูอีกด้วย ซึ่ง นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ (2560) กล่าวว่า สัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์สะท้อนอารมณ์ที่มนุษย์อยากจะทำ ความหมายให้กับตนเองและโลก ในแง่นี้ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็น "ประสบการณ์ เชิงสัญลักษณ์" ที่ทำให้มนุษย์เข้าใจการมีชีวิต การอยู่ในโลกและการอยู่ร่วมกับคนอื่น และ พระมหามันสิวี ฐิตธมโม (อารยะนรากุล) (2564) ทำการศึกษาการจัดการความเชื่อที่มีผลต่อจิตใจเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) พบว่า คนไทยนอกจากจะนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ แล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ โชคลาง อาถรรพ์ เทพเจ้าบุญ บาป กรรม สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ มีมาตั้งแต่อดีตและผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน และในการดำเนินชีวิตของคนไทย ไอ้ไข่วัดเจดีย์ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการระลึกถึงความสำเร็จของชีวิตที่มีผลกระทบด้านความรู้สึกทางจิตใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ทั้งหมดเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ เพราะเชื่อว่าสามารถบันดาลให้ตนมีความสุขในชีวิตปัจจุบัน หรืออนาคต และนอกจากนี้ พงศ์อินทร์ นันทวงศ์, เรณู เหมือนจันทร์เชย และชนบพร วงศ์กาฬสินธุ์ (2562) ได้นำเสนอการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาศาลเจ้าพ่อขุนศรีธำมาธรบ้านท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ปัจจุบันไม่ดำรงอยู่เพียงเพื่อตอบสนองความเชื่อความศรัทธาต่อคนในท้องถิ่นชุมชนท่าแคเท่านั้นแต่ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของจังหวัดพัทลุงเปิดรับการเข้ามาของคนภายนอก และมีความเป็นสาธารณะมากขึ้นด้วยการพัฒนาจึงเข้ามาพร้อมกับการเปิดตัวเองของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ การเข้ามามีบทบาทร่วมของหน่วยงานราชการพร้อมกับงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาทั้งด้านกายภาพของพื้นที่ เช่น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การตัดถนนสร้างสะพานเชื่อมตรงจากถนนใหญ่เข้าสู่วัดท่าแคเพื่อให้ผู้มากราบไหว้ได้เข้าถึงสะดวกขึ้น การสร้างโรงโนราถาวรขนาดใหญ่เป็นที่ประกอบพิธีกรรม โนราโรงครูช่วงสมัยโนราสมพงษ์เป็นผู้นำพิธีกรรมโนราโรงครู ซึ่งงบประมาณส่วนนี้ ได้รับจากกระทรวงวัฒนธรรมโดยตรง ซึ่งปัจจุบันได้เปิดเป็นสถานที่สอนการรำโนราให้กับเด็กและผู้สนใจอีก ส่วนคณูหนึ่งที่เป็นผลจากการพัฒนา คือ งานพิธีกรรมโนราโรงครูท่าแค ถูกยกระดับเป็นงานประจำปีของจังหวัดพัทลุงจึงมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการจัดงานพิธีกรรมโนราโรงครู ทุกปีและมีการประชาสัมพันธ์แกลงข่าวงานพิธีกรรมโนราโรงครูท่าแคผ่านสื่อมวลชนหลากหลายแขนง จึงยังเป็นการสร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นวงกว้างมากขึ้น เมื่อถึงช่วงงานพิธีกรรมโนราโรงครูท่าแคจึงเกิดปรากฏการณ์ที่ผู้คนหลั่งไหลมาจากหลากหลายพื้นที่ทั้งในจังหวัดพัทลุงและต่างจังหวัด เพื่อเข้าร่วมรับพลังจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อความเคารพต่อขุนศรีธำมาธร บางส่วนก็มาเพื่อศึกษารับชมการแสดงทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น คือ โนรากับพิธีกรรมโนราโรงครู ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ปรากฏการณ์อันเป็นผลดีเหล่านี้ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งยังก่อรายได้ให้กับชุมชนเพราะชาวบ้าน สามารถขายอาหารและของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวในงานพิธีกรรมโนราโรงครูได้ด้วย

1.2 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์หรือบุคคลสำคัญ ซึ่งหากกล่าวถึงวัดเขาอ้อ คงที่เป็นรู้จักของสายเกจิอาจารย์เป็นอย่างดี ซึ่งพิธีแห้ววัน 108 กินข้าวเหนียวดำ "วัดเขาอ้อ" ซึ่งสำนักตักศิลาหนึ่งเดียวในประเทศไทย จากความเชื่อและศรัทธานำพาให้วัดเขาอ้อกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงความเชื่อศรัทธาที่เต็มไปด้วยความเข้มข้น ลึกลับ และน่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง นอกจากนี้วัดเขาอ้อยังมีชื่อเสียงเลื่องลือในเรื่องของไสยเวทย์ด้วยที่มาของมือปราบแดนใต้ พล.ต.ต. ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช หรือ ขุนพันธ์ ดำเนินจอมขมังเวท เมื่อนครศรีธรรมราช กับการเป็นศิษย์เอกสำนักตักศิลาเขาอ้อ ความเชื่อเกี่ยวกับการแห้ววันยาศิษย์วัดเขาอ้อและชาวบ้านทั่วไปมีความเชื่อว่าผู้ที่ได้ผ่านขั้นตอนพิธีกรรมแห้ววันยาจะทำให้บุคคลนั้นมีตะบะอำนาจอย่างเสื่อ

อดทนอย่างมี และเข้มแข็งอย่างเหลือกล้า แล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง สามารถแก้โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และมีความเชื่อว่าผู้ที่ได้ผ่านพิธีแห้วชานยาตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไปจะทำให้ร่างกายอยู่คงกระพันต่ออาวุธทุกชนิดแต่มีข้อห้ามกินปลาไหล มะละกอ ผักดิบทุกชนิด ผักตำลึง และห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น สิ่งเหล่านี้หากปฏิบัติไม่ได้จะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์เสื่อมลงต้องไปทำพิธีใหม่การแห้วชานยาครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับฤกษ์ยามและความอดทนของผู้แห้วชานยาซึ่งในแต่ละครั้งนั้นต้องลงไปนอนแห้วชานยาอย่างน้อยเป็นเวลา 3 วัน อย่างมากไม่เกิน 7 วัน ซึ่งในตลอดชีวิตของคนคนหนึ่งสามารถแห้วชานยาได้ไม่เกิน 7 ครั้ง จากบันทึกมีแค่ท่านขุนพันธรักษ์ราชเดชเพียงคนเดียวเท่านั้นที่สามารถแห้วชานยาได้นานสุดครั้งละ 7 วัน และแช่ได้ครบ 7 ครั้ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, 2563)

1.3 ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดศาสนา พระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว ซึ่งตามความเชื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งวัดเขียนบางแก้วอยู่ในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย จากสถานที่สำคัญทางศาสนา ความเชื่อและศรัทธา ทำให้วัดเขียนบางแก้วกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

เป็นจุดหมายปลายทางทางศาสนาที่ดึงดูดผู้มาเยือนจำนวนมากที่แสวงหาการเติมเต็มทางจิตวิญญาณหรือต้องการสำรวจมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลแห้วชานยาซึ่งหลายคนเชื่อว่าหากได้ร่วมนำผ้าแห้วขึ้นห่มพระธาตุจะส่งผลให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ ยังได้รับความสุขทางใจที่ได้สัมผัสและมีส่วนร่วมในประเพณีและวัฒนธรรมอันงดงามอีกด้วย และได้เห็นความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมภายในวัดซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมอย่างมากมาย และยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจากผู้มาเยือนและชุมชนรอบ ๆ วัดเขียนบางแก้วอีกด้วย นอกจากนี้ความสำคัญทางศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรม ยังส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงเทศกาลแห้วชานยาอีกด้วย สามารถส่งผลดีทางเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นโดยการสร้างโอกาสการจ้างงานและกระตุ้นธุรกิจท้องถิ่น สิ่งนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาโดยรวมและความเจริญรุ่งเรืองของพื้นที่

2. ความเชื่อ ความศรัทธา: โมเดลใหม่การท่องเที่ยวกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น

ช่วงสถานการณ์โควิด 19 ก่อให้เกิดปรากฏการณ์แห่งความเปราะบางของชีวิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตรวมถึงสภาพจิตใจของผู้คนจนก่อความวิตกกังวลและทำให้เกิดความหวั่นไหวต่อสถานการณ์ของความไม่แน่นอน แม้ตอนนี้จะเป็นช่วงสถานการณ์หลังโควิด 19 ที่เริ่มผ่อนคลาย แต่หลายคนยังไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้เหมือนเดิม และในช่วงของสถานการณ์ความยากลำบากหลายคนมองหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และสิ่งเดียวที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาช้านาน นั่นคือ การให้ความสำคัญกับการพึ่งพิงศักดิ์สิทธิ์หรือปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งความเชื่อและความศรัทธาเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ตั้งแต่ก่อนสถานการณ์มีโควิด 19 และเริ่มมีพลังมากขึ้น เมื่อสังคมไทยและสังคมโลกต้องเผชิญกับโควิด 19 และมีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันและสถานการณ์มากขึ้น “แรงแห่งศรัทธาและความเชื่อ” เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าได้ จนหลายประเทศใช้กลไกการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และได้ใช้ความเชื่อความศรัทธาหลอมรวมกับการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ จนกลายเป็นกระแสของการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวสายมู” ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อและความศรัทธา

การท่องเที่ยว "มูเตลู" ผ่านความศรัทธาและความเชื่อกำลังได้รับความนิยมกลายเป็นอีกโมเดลของการพลิกฟื้นเศรษฐกิจในพื้นที่ที่สามารถนำไปพัฒนาในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศไทย และต่อยอดไปสู่วงจรของการท่องเที่ยวอื่น ๆ ปรากฏการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อความศรัทธา หรือมูเตลูเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษุณ อรรถเวชสกุล และมนตรี วิวัฒน์สุข (2566) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง พุทธ พราหมณ์ ฆี : ความเชื่อและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการไปเทศกาลบูชาเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี คือ ปัจจัยด้านความเชื่อของนักท่องเที่ยว ความเชื่อของนักท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่อง พุทธ พราหมณ์ ฆี โดยเฉพาะแต่นักท่องเที่ยวไทย แต่ยังคงไปถึงการ

หลังไหลของกลุ่มผู้ที่มีความเชื่อ ศรัทธา ท่องเที่ยวไปเพื่อบูชาเขาเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี การวิจัยนี้ยืนยันปัจจัยความเชื่อดังกล่าวที่มีผลต่อการไปท่องเที่ยวเทศกาลบูชาเขาเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ บทความวิจัยทำให้เกิดความเข้าใจด้านการศึกษาสังคมศาสตร์ ในการอธิบายเรื่องความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งสองคล้องกับแนวคิดที่ อธิป จันทรสุรีย์ (2564) ได้นำเสนอไว้ในบทความ มูเตลู: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้อง 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วย ความเชื่อในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ บุคคลที่มีอิทธิพล และสื่อสังคมออนไลน์โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยภายในบุคคล คือ ความเชื่อในตัวบุคคล (Belief) ปรากฏการณ์มูเตลูมีความเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อในตัวบุคคล ซึ่งความเชื่อและพฤติกรรมอันมีแบบแผนของมนุษย์ ซึ่งตอบสนองกับความต้องการที่มนุษย์ต้องการจะควบคุมสิ่งที่มองไม่เห็น โดยความหมายอย่างกว้าง ๆ คือ การกระทำของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มักจะเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย แต่ในปัจจุบันศาสนาได้ถูกลดความสำคัญในการครองชีพมนุษย์ในชีวิตประจำวันไป คงเหลือไว้แต่ในโอกาสงานพิเศษ งานสำคัญหรือในการท่องเที่ยว (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2552) ทั้งนี้ ยังมีความสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มความสนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมตามคติความเชื่อที่ถือว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต และสร้างจิตใจที่ผ่องใสมาสู่ผู้ปฏิบัติ (พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์, 2559) ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในเรื่องราวประวัติศาสตร์ สามารถปฏิบัติตนในการเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดความเชื่อ ขนบ วิถีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่น (อธิป จันทรสุรีย์, สุตสันต์ สุทธิพิศาล, และขวัญณัทพร ขนออนคราม, 2563)

ปัจจัยภายนอก คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศไทย ร่องรอยและหลักฐานทางโบราณคดีทั้งในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ที่ประกอบด้วย ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศไทยตลอดจนระบบของสังคม ความเชื่อ และการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมของแต่ละกลุ่มชน ทรัพยากร การท่องเที่ยว ประเภทนี้มักจะเป็นลักษณะของพิธีกรรม งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งกลายเป็นจุดแข็งที่สำคัญของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่ง Dann (1977) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทดแทนความต้องการที่ขาดหาย สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจัยดึง (Pull Factors) ดังที่ Crompton (1979) กล่าวว่า เป็นปัจจัยจูงใจจากตัวแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับกระแสค่านิยมในปัจจุบันเกี่ยวกับมูเตลูในการเดินทางเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา เพื่อสักการะ ขอพร เข้าวัดถ่มมูเตลู เครื่องรางของขลัง ยิ่งทำให้เกิดปัจจัยผลัก (Push Factors)

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง สามารถนำเสนอกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพัทลุงโดยใช้ความเชื่อความศรัทธาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบนพื้นฐานของแรงจูงใจภายในและภายนอกทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งการใช้แรงศรัทธาและความเชื่อในการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในพื้นที่จังหวัดพัทลุงถือว่าประสบความสำเร็จ และความเชื่อความศรัทธาเหล่านี้กลายเป็น Soft Power จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนพัทลุง พลังแห่งความเชื่อความศรัทธายังส่งผลต่อเศรษฐกิจในชุมชนบริเวณใกล้เคียงสถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วย การส่งเสริมการท่องเที่ยวสายมูให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความชัดเจนในกลยุทธ์ที่จะนำเสนอเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่สะท้อนภาพนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อว่าเป็นเรื่องของ

ความมั่งคั่ง แต่ให้มุมมองว่าเป็นเรื่องที่อยู่คนไทยมาอย่างช้านานแล้ว แต่ต้องพัฒนาแนวคิดนี้ให้เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว ใช้แรงแห่งความเชื่อศรัทธาดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งความเชื่อความศรัทธามีผนวกกับพื้นที่ที่มีเรื่องราวเล่าต่อกันมา มีประวัติศาสตร์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาจใช้เรื่องราวเหล่านี้ในการสร้างจุดสนใจและสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เกิดความประทับใจและกลับมาเยือนซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดกลยุทธ์และวางนโยบายเพื่อการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ ความศรัทธา และวัฒนธรรม ซึ่งพลังแห่งความเชื่อและศรัทธาสามารถสนับสนุนและกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อาจมีการประยุกต์การท่องเที่ยวรูปแบบอื่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงอาหารในช่วงของกิจกรรมมโนราโรงครุ นำอาหารพื้นถิ่นมาทำการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอาหารในพื้นที่อีกด้วย

2. ควรออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเชิงความเชื่อและความศรัทธา เช่น ถ้ำฉัตรทันท์ วัดท่าแค วัดเขียนบางแก้ว หรือการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ผลักดันให้อาจารย์และนักวิจัยได้ฝึกและพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยและนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

- กลุ่มวิทยาลัยครุภาคใต้. (2526). *ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2552). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. นครปฐม: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จำป็น เรื่องหิริญ. (2564). *ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก https://www2.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=3313&filename=index
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2560). แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(47), 173-197.
- นิมิตรชัย ชูบุ, เกียรติภา บุญปรากร และปัญญา เทพสิงห์. (2559). การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7*, หน้า 69-89. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ประเมษฐ์ พิชญ์พันธุ์เดชา. (2561). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกง ที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ปิ่น บุตรี. (2557). *มโนราโรงครุวัดท่าแค” พัทลุง...สุดยอดงานมโนรา ทรงคุณค่าคู่แดนใต้*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2566, จาก <https://amp.mgonline.com/Travel/9590000052662.html>
- พงศ์อินทร์ นันทวงศ์, เรณู เหมือนจันทร์เชย และชนบพร วงศ์กาฬสินธุ์. (2562). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ศาลเจ้าพ่อขุนศรีธาบ้านท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. *อินทนิลทักษิณสาร*, 14(1), 43-63.

- พรรณธิดา เหล่าพงศ์ศักดิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(21), 35-43.
- พระมหามันสิวี ฐิตธมโม (อารยชนรากุล). (2564). การจัดการความเชื่อที่มีผลต่อจิตใจเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดเจติย (ไอ้ไข่). *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 8(6), 61-76.
- พิชคุณ อรรถเวชสกุล และมนตรี วิวัฒน์สุข. (2566). พุทธ พราหมณ์ ผี : ความเชื่อและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์(วังนางเลิ้ง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 3(1), 12-33.
- ภริมา วิโนทาสถิตย์กุล และพระมหาจิรฉันท จิรเมธี (โลวะลุน). (2558). คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 31-43.
- เสฐียร พันธรั้งชี. (2524). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *พิธีกรรมสำนักเข้อ้อ พิธีกรรมแห้วว่นยา สำนักวัดเข้อ้อ จังหวัดพัทลุง*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2566, จาก https://www2.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?id=2260&filename=King
- อชิป จันทร์สุริย์, สุดสันต์ สุทธิพิศาล และขวัญณภัทร ขนอนคราม. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานอัตลักษณ์ ความเป็นไทยตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. *ทีทัศน์วัฒนธรรม*, 19(2), 140-161.
- อชิป จันทร์สุริย์. (2564). มูเตลู: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว. *ทีทัศน์วัฒนธรรม*, 20(1), 220-240.
- Art of Traveler. (2559). *โนราโรงครุฑท่าแค ชีวิตที่ถูกกำหนดของเกรียงเดช ขำณรงค์*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2566, จาก <http://www.artoftraveler.com/>
- Crompton, J. (1979). Motivations of pleasure vacations. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408-424.
- Dann, G. (1977). Anomie, Ego-enhancement and Tourism. *Annals of Tourism Research*, 4(4), 184-194.
- MCOT DIGITAL. (2566). *รู้จักชุมชนพันธ์ ที่เป็นมากกว่า มื่อปราบ จอมขมังเวทย์*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.mcot.net/view/Kf18UoyT>
- Nye, Joseph S., Jr. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Travel 360 travel around the direction. (2566). *สืบสานศิลป์ถิ่นโนรา โนราโรงครุฑท่าแค 2566*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.facebook.com/traveltravel360>